

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 3

Fylke: Hedmark

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Tyresø

Emne: Brynet

Bygdelag: 00

Oppskr. av: Sver Eide

Gard: Mølen

(adresse): Tøysa

G.nr. Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Opplysning og gødder SVAR P. N. Mølen, 58 år
Tyresø

Brynet av "Hena" har vært i bruk så lenge det overhode har eksistert mennesker i bygda.

Sannsynligvis førte landbrørens folk sammen med seg av alle de som er kjent, er en steinslag som bare sjelden forekommer i distriktets fjell. Særlig "Hena" måtte være av fin kvalitet, men også brynet, som bare brukes for tjøen, hadde de eldte beskrevet hvor til.

Bryner og Hener kjøpte de gamle menn på sine handelsferder til Trondheim, Hamar og Grønset marked.

Dialektordet er "Bryne" og "Hena" (med lang e) men med tillegg som f. eks. Sørvaags-bryne for å betegne bryde hvor stenen skrives sig fra av kvalitet.

Steen. Sköruang og Korpura-bergrar
kom frá Göttrandsdalen og blei gjirna
beragt over on slöttifolk som til
slött-arna her i Göttrdalen kom gjænda
frá de dæra Göttr. dals bjögder.

Hvor hænsterene kom frá, vites icke.

Nå berúkes íslætúkkende kúuststein og veyr
slipeskiver og alle redkoper berú først og
slípt på en rúnd stein og så berúgt
eller hænnt.

Det er íngun som kjemur til at red-
skop blei kvæst med bare íttýning.
Kúiver, lúnskjúrnar og kornskjúrnar
blei bekaudet på samme máte - først
med berúne eller slípíngun, og så med en
finere hæn. Líkadan aksar og kúiver.

Íngun kjemur til annet enu den ná
brúklíge slípestein.

For de som den dag í dag berúker ljæu
er det núddendí á slípe for hver ást,
slík som í eldri tíder. Væu det kan ná
godt la sig gjóre á slá hæl døger íten
slípestein, túis man her et sókold
dianantberúne av Corbovordum. Det
gjeller da á ha godi ljæu.

Her í dalen berúkes aldri annet enu
langoru. Ljá og den for íkke on nó

det slipes eller brynes. Noe annet mid-
 del enn slipesstein og bryne, kjennes ikke.
 Det ansees som en stor kunst å bryne
 en lja. Orvet settes ned mot marken og
 ljoen holdes rett ut fra venstre skulder.
 Venstre hand legges mot lja-bakkens
 spiss og den høyre finger så brynet løst
 og ledig men stått nedover mot eggen.
 Tre - fire slike drag utført riktig, gir en
 skarp egg som gjerne pleier å vare 1/4 opp
 til 1/2 time.

I eldre tid brukte man brynestokk av
 tre eller bekk - gjerne med en skovt
 navn i, mens det nåværende tross bryne
 kores i overall-lomma. Brynestokken
 festet man i livrem midt bak.

Det kunne i eldre tid hende at man
 for å bruke den siste, koke rest av
 et ullfjunt bryne, forlengte det med
 en ostkjøring av ett kje-horn. Man
 stekte da hornets åpne ende med i kok-
 ket vann inntil det utvasket sig. Når
 man så brant brynestempen inn i
 hornet var nok, salt det for alle tider
 når ostkjøringen brant hornet sammen.
 Kjehesten brynes fuktet ikke, hverken
 med vann eller olje.